Jussi Tervola

23.5.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Kuulemistilaisuus 24.5.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien ylimääräisestä indeksitarkistuksesta vuonna 2022 (HE 75/2022 vp)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta lausua ylimääräisestä indeksitarkistuksesta. Hallitus esittää, että kansaneläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin ja verovähennykseen tehtäisiin ylimääräinen indeksikorotus kesken vuoden 1.8.2022. Tämän poikkeuksellisen toimen tavoite on turvata pienituloisten etuudensaajien maksukykyä kiihtyvän inflaation tilanteessa.

Kuluttajahinnat ovat nousseet tavallista nopeammin erityisesti vuodenvaihteen jälkeen. Hintojen poikkeuksellinen kasvu kohdistuu erityisesti tiettyihin hyödykeryhmiin kuten polttoaineiden ja elintarvikkeiden hintoihin, muttei niinkään esimerkiksi vuokriin. Täten hintojen kasvu kohdistuminen yksilötasolla riippuu vahvasti kotitalouden yksilöllisestä kulutusrakenteesta ja esimerkiksi asuinpaikasta.

Korotus on väliaikainen pysyvään lainsäädäntöön nähden, ja se kasvattaa joidenkin etuuksien tasoa viiden kuukauden ajan. Täten sillä on suhteellisen pieni vaikutus valtion budjettiin tai työnteon kannustimiin, mutta niukkuudessa elävälle toimeentulotuen saajalle noin 20 €/kk voi olla tietyissä tilanteissa merkittävä apu.

Melko monimutkaisen indeksisidonnaisuuskokonaisuuden takia korotukset kohdistuvat tavalla, joka näyttäytyy osin epäjohdonmukaisena. Esimerkiksi ansiosidonnaisia työttömyyspäivärahoja korotetaan myös, mutta ansiosidonnaisia vanhempain- tai sairauspäivärahoja ei. Lisäksi työeläkkeiden verotus kevenee. THL katsoo, että etuusjärjestelmää olisi syytä kehittää sosiaaliturvauudistuksessa johdonmukaisempaan suuntaan, jossa eri etuuksien laskentasäännöt ja indeksisidonnaisuudet olisivat nykyistä yhteneväisempiä.

Korotus tehdään vuoden 2022 ensimmäisen vuosineljänneksen keskimääräisen hintatason perusteella, mikä tarkoittaa sitä, että etuuksia korotetaan noin 3,5 prosenttia. Kuitenkin jo huhtikuussa 2022 elinkustannusindeksi oli kohonnut edellisen kansaneläkeindeksin pisteluvusta yli 5,0 prosenttia. Esitetty korotus tuo helpotusta pienituloisten tilanteeseen, mutta korotus elokuussa tulee melko myöhään, ja on voimaantullessaan selvästi pienempi kuin toteutunut hintojen nousu. Hallituksen esityksestä ei selviä, miksi korotukseen ei käytetty ajantasaisempaa, esimerkiksi pelkästään maaliskuun pistelukua.

Jussi Tervola

23.5.2022

Yleisesti ottaen THL katsoo, että ylimääräinen indeksitarkistus on hyvin perusteltu toimeentulon apu, joka kohdistuu melko tehokkaasti pienituloisimpiin talouksiin. Toteutustapa kansaneläkeindeksin kautta on myös perusteltu sen hallinnollisen yksinkertaisuuden takia. Inflaatio voi jäädä korkealle tasolle pitkäksikin aikaa. Jos näin käy, THL katsoo, että voisi olla tarpeen varautua kesken vuotta tehtäviin tarkistuksiin myös jatkossa.

Pääjohtaja Markku Tervahauta

Osaston johtaja (sijainen) Anu Muuri